

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ,
ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΣΛΑΒΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν Μένανδρον ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἀξιοπιστία του δὲν δύνатаι νὰ ἀμφισβητηθῇ. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Krumbacher διὰ τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα του, ταῦτα ἀνήκουν «εἰς τὰς σημαντικωτάτας ἱστορικὰς πηγὰς τοῦ σ' αἰῶνος διὰ τε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν εἰδήσεων καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰς γεωγραφικὰς ἐν αὐτοῖς καὶ ἐθνογραφικὰς πληροφορίας» (Ἱστορία Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας Α', σελ. 493 ἑλληνικῆς μεταφράσεως Σωτηριάδου). Δὲν φαίνεται λοιπὸν πιθανὴ ἡ ὑπ' αὐτοῦ χρῆσις τοῦ ὄρου Ἑλλάς διὰ νὰ δηλώσῃ τὰς χώρας τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν. Ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία εἶναι βεβιασμένη. Διὰ νὰ λεηλατοῦν βεβαίως οἱ Σλάβοι τὴν Ἑλλάδα, θὰ διήλθον πρότερον καὶ θὰ ἐδήωσαν καὶ τὰς χώρας τῆς βορείου Βαλκανικῆς, τονίζει ὅμως ἰδίως τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐδῶ, πλησίον τῶν παραλίων, ὑπῆρχαν καὶ πολυαριθμότεραι πόλεις καὶ πλουσιώτεραι, αὗται δὲ προσεῖλκναν περισσότερον, ὡς εἶναι φυσικόν, τὴν ἀπληστίαν καὶ ἀρπακτικότητα τῶν ἐπιδρομέων. Οὗτοι ἐπροχώρησαν πιθανῶς διὰ Θεσσαλίας μέχρι τῆς Στερεᾶς καὶ ἠἴσταματήσαν πρὸ τῶν Θεσσαλονικῶν ἢ ἐφθασαν καὶ μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ. Εἰς τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην τοῦ ἔτους 577/578 ἀνάγεται πιθανῶς καὶ ἡ πρώτη ἐφοδος τῶν Σλάβων κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἢ ἀναγραφομένη εἰς τὸ πρῶτον «Βιβλίον Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου». Ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη λαβοῦσα χώραν ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, πρὸ τοῦ θανάτου δηλαδὴ τοῦ Ἰουστίνου, συμβάντος ἐπίσης κατὰ τὸ 578, εἶναι ἐπιδρομὴ κυρίως ληστρική καὶ δὲν δύνатаι νὰ ἔχη σχέσιν τινα μὲ σλαβικὰς ἀποικίσεις καὶ μὲ τὴν ἐνδεχομένην κατὰ Fallmerayer κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλάβων κατὰ τὸ βον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. Ἀπόδειξις τούτου μᾶς παρέχεται εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ Μενάνδρου ὅπου ἐμφανίζεται ὁ Χαγάνος καυχόμενος ὅτι κατόπιν τῆς ἐπεμβάσεώς του κατὰ τῶν Σλάβων εἰς αὐτὴν τὴν χώραν των, ἀπέδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς μέγαν ἀριθμὸν Ῥωμαίων οἵτινες εἶχαν αἰχμαλωτισθῆ ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν των εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς χώρας¹.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 152 τοῦ ΚΕ' τόμου.

1. «καὶ πολλὰς αἰχμαλώτων μυριάδας ἐκ τῆς Ῥωμαίων γῆς Σκλαβηνοῖς δεδουλωμένον ἐλευθέρως αἰθῆς Ῥωμαίους ἀποδοῦναι». *Historici Graeci Minores*, II σελ. 122.

2. Ἐτέραν μαρτυρίαν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς περίπου, περὶ ἐπιδρομῶν, μᾶς παρέχει ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης Biclaensis. Κατὰ τὸν Μένανδρον, οἱ Ἄβαροι, εὐθὺς μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Σλάβων ἐστράφησαν καὶ κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, πολιορκήσαντες τὴν παραμεθόριον πόλιν τοῦ Σιριμίου (579). Πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ταύτης φαίνεται συνδεομένη καὶ ἐ. ἐργεῖα τις ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Ἀβάρων κατὰ τῶν βυζαντινῶν, μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Biclaensis:

«Abares a finibus Thraciae pelluntur et partes Graeciae atque Pannoniae occupant!».

Εἶναι ἀμφισβητήσιμον ἐὰν ἡ μνεῖα τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὴν Παννονίαν, εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον, ἐννοεῖ τὰς κυρίως ἑλληνικὰς χώρας ἢ τμημα μόνον τῆς βορείου Μακεδονίας.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει ὡσαύτως καὶ σλαβικὴν ἐπιδρομὴν εἰς τὴν Θράκην, περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ ὀλίγον πρότερον, προφανῶς τὴν ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου μνημονευθεῖσαν :

«Sclavini in Thracia multas urbes Romanorum pervadunt».

3. Ἐτέραν σύγχρονον μαρτυρίαν περὶ ἐπιδρομῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου καὶ τὰ πρῶτα τοῦ Μαυρικίου μᾶς παρέχει ὁ Σῦρος ἐπίσκοπος Ἐφέσου Ἰωάννης (505-585). Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αἰστορίαν ἡ ὁποία προχωρεῖ μέχρι τῶν γεγονότων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Μαυρικίου περιλαμβάνει καὶ τὰς κάτωθι πληροφορίας περὶ σλαβικῶν ἐπιδρομῶν εἰς Ἑλλάδα³:

1. Bidez et Parmentier, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Εὐαγρίου, σελ. 228 ἐν ὑποσημειώσει, ὅπου παρατίθεται τὸ ἄνωθι χωρίον τοῦ Ἰωάννου Biclaensis. Βλέπε καὶ Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, Α' σελ. 470, ὅπου παρατίθεται ἐπίσης τὸ χωρίον καὶ ἀναφέρεται ὡς πηγὴ Joannis Biclaensis, Chronica, εἰς Monumenta Germaniae Historica, τόμος 11ος, σελ. 215).

2. Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, Α' σελ. 283, ἐν ὑποσημειώσει, ὅπου καὶ ἀναφέρεται ὡς πηγὴ, Joannis Biclaensis, Chronica, εἰς Monumenta Germaniae Historica, τόμος 11ος, σελ. 214.

3. Παραθέτω ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ ἀποσπάσματος τὴν ὁποῖαν καταχωρεῖ ὁ Tafrahi εἰς τὸ περὶ Θεσσαλονίκης ἔργον του (Thessalonique des origines au XIV siècle, σελ. 98-99). Σχετικῶς ὀφείλω νὰ σημειώσω ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ αὐτοῦ κειμένου τὴν ὁποῖαν παρέχει ὁ Diehl (Le Monde Oriental de 395 à 1081, σελ. 132) καὶ ὁ Ἀμαντος (Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, Α', σελ. 283) παρουσιάζει ὀρισμένας διαφορὰς, μολονότι καὶ οἱ τρεῖς ἀναφέρουν ὡς πηγὴν τὴν ἐκ τοῦ συριακοῦ ἀρχικῆν μετάφρασιν εἰς τὴν γερμανικὴν τοῦ Schönfelder (Joannes von Ephesus, Kirchengeschichte, μετάφρασις J. Schönfelder, München, 1862). Ὁ Tafrahi ἀναφέρει καὶ ἀγγλικὴν μετάφρασιν ὑπὸ Payne Smith, Oxford, 1860, καθὼς καὶ λατινικὴν τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἱστορίας ὑπὸ W. J. von Douven καὶ J. P. N. Land (Joannis Episcopi Ephesi Commentarii de beatis Orientatibus, Amsterdam 1889). Εἰς τὴν παρατιθεμένην ἑλληνικὴν μετάφρασιν βασίζομαι κυρίως ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ Tafrahi, λαμβάνω

«Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Ἰουστίνου;) καὶ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ νικηφόρου Τιβερίου εἰσέβαλεν ὁ κατηραμένος λαὸς τῶν Σλάβων, διῆλθεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐπαρχίαν τῆς Θεσσαλίας καὶ ὅλην τὴν Θράκην, κατέλαβεν πολλὰς πόλεις καὶ φρούρια, ἐρημωσεν, κατέκαυσεν, ἐλεηλάτησεν καὶ ἐκυριαρχήσεν τῆς χώρας, ἐγκατασταθεὶς ἀνενόχλητος καὶ ἄνευ φόβου, ὡς νὰ ἔμενε εἰς τὸν πατρίδα του. Αὐτὸ διήρκεσε τέσσαρα ἔτη καὶ ἐνόσφ ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο ἀπησχολημένος μὲ τοὺς πολέμους κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀνατολήν τὰ στρατεύματά του ὅλα δι' αὐτὸ εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ καρπωθῶν τὴν χώραν ἐλεύθερα ἕως οὗ τοὺς ἔδιωξεν ὁ Θεός. Αἱ δηώσεις των ἐπεξετάθησαν μέχρι τῶν ἐξωτερικῶν τειχῶν. Ὅλα τὰ αὐτοκρατορικὰ ποίμνια—χιλιάδες ζῶων—ἠρπάγησαν ἀπὸ αὐτοὺς καθὼς καὶ ἐκεῖνα τῶν ἰδιωτῶν. Καὶ ἕως σήμερα ἀκόμη εἶναι ἐγκατεστημένοι ἡσύχως εἰς τὰς ρωμαϊκὰς ἐπαρχίας χωρὶς καμμίαν φροντίδα ἢ φόβον, λεηλατοῦν, δολοφονοῦν, πυρπολοῦν. Ἔχουν γίνεαι πλούσιοι, κατέχουν χρυσοὺν καὶ ἄργυρον, ποίμνια ἀλόγων καὶ πολλὰ ὄπλα. Ἐμαθάν νὰ διεξάγουν τὸν πόλεμον καλύτερα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Καὶ ὅμως οἱ Σλάβοι εἶναι ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι δὲν τολμοῦσαν ἕως τώρα νὰ ἐμφανισθοῦν ἔξω τῶν δασῶν καὶ δὲν ἐγνώριζαν τί εἶναι ὄπλον, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν δύο ἢ τρία λογχίδια».

Καὶ ἡ περιγραφομένη ἀνωτέρω παρὰ τοῦ Ἰωάννου Ἐφέσου σλαβικὴ ἐπιδρομὴ ἔχει προφανῶς καὶ κυρίως ληστρικὸν χαρακτῆρα, δοκιμαστικῶς δὲ μόνον, ἴσως, ὡς σκοπὸν τὴν ἐγκατάστασιν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς τετραετίας οἱ Σλάβοι ἀποχωροῦν, φαίνεται ὅμως ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς (583/584), εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς βορείους τοῦλάχιστον χώρας τῆς Βαλκανικῆς, καὶ μάλιστα ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττη ἀναφερομένην ἐπιδρομὴν τῶν Ἀβάρων εἰς Ἀγχίαλον, κατὰ τὸ δευτέρον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, τὸ 583/584.

Τὸ κείμενον τοῦ Ἰωάννου Ἐφέσου καθορίζει ὡς χρόνον ἐνάρξεως τῆς ἐπιδρομῆς τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Τιβερίου, δηλαδὴ τὸ 580/581. Νομίζω ὅτι ἡ ὡς ἄνω χρονολογία δὲν δύναται νὰ εἶναι ὀρθή, δοθέντος ὅτι ὁ Ἰωάννης Ἐφέσου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε κατὰ τὸ 585, γράφει κατὰ τὸ ἔτος 583-584 καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπαρκεῖ τὸ μεταξὺ τοῦ 580/581 καὶ τοῦ 583/584 διάστημα διὰ τὴν τετραετὴ σλαβικὴν κατοχὴν, τὴν ἀποχώρησιν τῶν Σλάβων καὶ τὴν ἐκ νέου ἐπάνοδόν των κατὰ τὸ 584. Προφανῶς ὑπάρχει κάποια σύγχυσις εἰς τὴν χρονολογίαν. Πιθανώτερον φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς ἐπιδρομῆς μὲ τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου, ἡ ὁποία οὕτω, ὡς μανθάνομεν, εἶχε τετραετὴ διάρκειαν, παρὰ τὴν ἐναντίον

ὅμως ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ κείμενον τῆς μεταφράσεως τὴν ὁποῖαν παραθέτουν οἱ Diehl καὶ Ἀμαντος.

τῶν Σλάβων ἐπέμβασιν τοῦ Χαγάνου καὶ ὅτι τὸ ἀναφερόμενον τρίτον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ Τιβερίου ἀφορᾷ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἀρχῆς του ὡς Καίσαρος, δηλαδή τὸ 576/577, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἐσύγχισε ὁ συγγραφεὺς μὲ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ ὡς ἄνω αὐτοκράτορος ὡς Αὐγούστου, δηλαδή τὸ 580/581. Ὅπως δὲποτε ἡ ἐπιδρομὴ αὕτη λαβοῦσα χώραν πρὸ τοῦ 584 δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν ὑποτιθεμένην παρὰ τοῦ Fallmerayer κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλάβων κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, δηλαδή τὸ 587/588.

4. Ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη κατάληψις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Μαυρικίου παρουσιάζει συνάφειαν—κατὰ φαινομενικότητα ὅμως μόνον—μὲ τὴν πληροφορίαν τὴν παρεχομένην εἰς τὸ μνημονευθὲν χωρίον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Εὐαγγρίου, τὸ ὁποῖον καὶ παραθέτομεν :

«Τούτων ὧδε χωρύντων, οἱ Ἀβαρες δις μέχρι τοῦ καλουμένου μακροῦ τείχους ἐλάσαντες, Σιγγιδόνα, Ἀγχίαλον καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ ἑτέρας πόλεις τε καὶ φρούρια ἐξεπολιόρκησαν καὶ ἠνδραποδίσαντο, ἀπολύντες ἅπαντα καὶ πυρπολοῦντες, τῶν πολλῶν στρατευμάτων κατὰ τὴν Ἐφῶν ἐνδιατριβόντων» (Εὐάγγριος, ἔκδ. Bidez et Parmentier, σελ. 228).

Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Εὐαγγρίου, ὡς παρετήρησεν παλαιότερον ὁ Παπαρρηγόπουλος¹ εἶναι λογικῶς καὶ πραγματικῶς ἀνώμαλον Ἡ ἀπὸ λογικῆς καὶ γεωγραφικῆς ἀπόψεως ἀνωμαλία του—Σιγγιδόνα, Ἀγχίαλον καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καὶ ἑτέρας πόλεις τε καὶ φρούρια—ἐξηγεῖται ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ παρατήρησις εἰς τὴν ὁποίαν πρῶτος προέβη ὁ Zinkeisen (παράθεσις ἀποσπάσματος του εἰς Παπαρρηγοπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 329-330), ὅτι τ' ἀναφερόμενα εἰς τὸ χωρίον δὲν ἀνάγονται εἰς ὠρισμένον τι ἔτος ἀλλ' ἀποτελοῦν προσπάθειαν συνοψίσεως τῶν συμβάντων μέχρι ὠρισμένου τινος χρονικοῦ σημείου ὡς τοιοῦτον χρησιμεύει, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ὅλης διηγήσεως, ὁ σεισμὸς ὁ ὁποῖος κατέστρεψε τὴν Ἀντιόχειαν κατ' Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον τοῦ 588.

Ὁ Εὐάγγριος καθορίζει σχετικῶς ὅτι ὁ σεισμὸς ἔλαβε χώραν τέσσαρας μῆνας μετὰ τὴν ἐκ νέου ἀφίξιν εἰς Ἀντιόχειαν τοῦ ἐπισκόπου Γρηγορίου, προσδιορίζει δὲ ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν ἀναφέρων τὸ ἀντιοχικὸν ἔτος 637 καὶ προσθέτων τὴν λεπτομέρειαν ὅτι οἱ σεισμοὶ ἔλαβαν χώραν ἐξήκοντα ἕνα ἔτη μετὰ τοὺς προγενεστέρους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Μαλάλα καὶ τὸν Θεοφάνην συνέβησαν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ζ' ἔτος τῆς Ἰνδικτιῶνος, δηλαδή κατὰ τὸ ἔτος 528)529, τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου 6021².

1. «Σλαυικαὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις ἐποικίσεις», μελέτη περιληφθεῖσα εἰς τὰς Ἱστορικὰς πραγματείας του, σελ. 332.

2. «Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ Νοεμβρίου κθ', ὧρα γ', ἡμέρα δ', Ἰνδικτιῶνος ζ', ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας πάλιν Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μετὰ δύο ἔτη τοῦ πρὸ αὐτοῦ πάθους» Θεοφάνης, ἔκδ. Βόννης, σελ. 272.

Τὰ κάτωθι χωρία τοῦ Εὐαγγερίου, προηγούμενα εἰς τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως τοῦ παρατεθέντος ἀποσπάσματος, μᾶς κατατοπίζουσι σχετικῶς :

«Ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων ἐπάνεισι τῆς βασιλίδος Γρηγόριος ὁ Θεουπόλεως ἐπίσκοπος...» (σελ. 225) «ἐντεῦθεν οὖν ἐπάνεισι πρὸς τὸν οἰκεῖον θρόνον, τῶν στρατευμάτων στασιαζόντων καὶ Φιλιππικοῦ ἀμφὶ Βέροϊαν καὶ Χαλκίδα τὰς πόλεις ἐνδιατρίβοντος» (σελ. 227). «Καὶ τεσσάρων διαγενομένων μηνῶν μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀφίξιν, ἔτος ἕβδομον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑξακοσιοστὸν χρηματιζούσης Θεουπόλεως, μετὰ ἐν καὶ ἑξηκοστὸν ἔτος τῶν προτέρων σεισμῶν, ἐμοῦ κατὰ τὴν ἔννην καὶ νέαν ἡμέρας τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς κόρην παρθένον νυμφεύοντος καὶ τῆς πόλεως ἐορταζούσης καὶ δημοτελῆ πανήγυριν ἀγούσης περὶ τε τὴν πομπὴν καὶ τὴν παστάδα, ἀμφὶ τρίτην ἐπιλύχιον ὥραν βρασμὸς καὶ κλόνος ἐπελθόντες τὴν πᾶσαν μὲν κατέσεισαν πόλιν.» (σελ. 227).

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρεχομένων ἀνωτέρω στοιχείων δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν μὲ σχετικὴν ἀκρίβειαν τὴν χρονολογίαν τῶν σεισμῶν· τὸ ἀναφερόμενον ἀντιοχικὸν ἔτος 637, μὲ βάσιν χρονολογίας τὴν 1ην Σεπτεμβρίου τοῦ 49 π. Χ., ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ ἔτος 588/589, 7ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, ὡς εἶναι εὐκόλον νὰ ἐλεγχθῇ ἂν ἀφαιρέσωμεν ἀντιστοίχως ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἔτους 637 τὸν ἀριθμὸν 49 διὰ τὸ ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου μέχρι 31ης Δεκεμβρίου διάστημα καὶ τὸν ἀριθμὸν 48 διὰ τὸ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου μέχρι 31ης Αὐγούστου τοιοῦτον. Ὁ Ὑπερβερεταῖος μὴν ἀντιστοιχεῖ μὲ μῆμα τῶν μηνῶν Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου. Οἱ σεισμοὶ ἔλαβαν χώραν, κατὰ συνέπειαν, τὸν μῆνα Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον τοῦ 588. Εἰς τὸ αὐτὸ περίπου ἀποτέλεσμα φθάνομεν ἂν ὑπολογίσωμεν τὸ ἑξηκοστὸν πρῶτον ἔτος μετὰ τοὺς προηγούμενους σεισμούς. Οἱ προηγούμενοι οὗτοι σεισμοὶ ἔλαβαν χώραν τὴν 29ην Νοεμβρίου 528. Ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὸ ἔτος 528/529, ὡς πρῶτον ἔτος, τὸ ἔτος 588/589, κατὰ τὸ ὁποῖον ἔλαβαν χώραν οἱ νέοι σεισμοὶ εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἑξηκοστὸν πρῶτον.

Ὁ Εὐάγγελος λοιπόν, εἰς τὸ παρατεθὲν ἀρχικῶς ἀνωτέρω ἀπόσπασμά του, ἀνακεφαλαιώνει τὰ μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 588, (588/589), ἑβδόμου ἔτους τοῦ Μαυρικίου γεγονότα, καὶ ἐκ τῆς προσπαθείας τοῦ συγγραφέως νὰ συνοψισθοῦν εἰς μίαν παράγραφον τὰ συμβάντα σειρᾶς ἐτῶν προκύπτει καὶ ἡ λογικὴ καὶ πραγματικὴ ἀνωμαλία τοῦ κειμένου. Ὁ Εὐάγγελος μὲ τὴν μνειάν προφανῶς τῆς Σιγγιδόνος, τῆς Ἀγχιάλου, τῶν Μακρῶν τειχῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος πάσης θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ ἀπλούστατα τὸ σύνολον τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους εἰς τὰς ὁποίας ἐπεξετάθησαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀποψίν του, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ποῦ συνοψίζει, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Μαυρικίου μέχρι τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 7ου ἔτους τῆς βασιλείας του, αἱ ἀβαρικαὶ ἐπιδρομαί. Μὲ τὴν μνειάν τῆς Σιγγιδόνος, τῆς Ἀγχιάλου, τῶν Μακρῶν τειχῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος πάσης δίδει τὰ τέσσερα ἀκραῖα

ὄρια τῆς περιοχῆς, τοῦτο δὲ γίνεται σαφὲς μὲ τὴν προσθήκην «καὶ ἐτέρας πόλεις τε καὶ φρούρια» ποῦ υποδηλώνει ὅτι δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὰ ἀκραῖα αὐτὰ σημεῖα ἀλλὰ δι' ὅλην τὴν περιοχὴν ποῦ περιλαμβάνεται ἐντὸς αὐτῶν.

Τὰ συνοψιζόμενα ὑπὸ τοῦ Εὐαγγρίου γεγονότα εἶναι γνωστὰ κυρίως ἐκ τοῦ Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττη ὅστις μᾶς παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀβάρων κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Σιγγιδόνος, τῆς Αὐγούστας, τοῦ Βιμινακίου, τῆς Ἀγγιάλου κατὰ τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν των, περὶ τῆς καθόδου τῶν Σλάβων μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν, κατὰ παρασπονδίαν τῶν Ἀβάρων μετὰ τὴν εἰρήνευσίν των πρὸς τὸ Βυζάντιον, περὶ τῆς νέας ἐπιδρομῆς τῶν Ἀβάρων, κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, τῆς ὑπ' αὐτῶν καταλήψεως τῶν πόλεων τῆς Σκυθίας καὶ Μυσίας Πατηρία, Βονώνεια, Ἀκὺς, Δωρυστόλον, Σαλδαπά, Παννασά, Μαρχιανούπολις καὶ Τρόπαιον, καὶ τῆς ἐν τέλει προσπελάσεώς των μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν καὶ τέλος περὶ νέας ἐπιδρομῆς τῶν Σλάβων εἰς Θράκην, ἐν ὧρα ἀνοίξεως, λαβούσης πάντως χώραν πρὸ τῆς κατὰ τὸ ἔννατον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, 590/591, εἰρηνεύσεως τοῦ Βυζαντίου πρὸς τοὺς Πέρσας. Τὸ ἐνυπάρχον ἐπὶ πλέον νέον στοιχεῖον εἰς τὸ χωρίον τοῦ Εὐαγγρίου εἶναι τὸ ἀφορῶν «τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν» τὸ ὁποῖον πάντως, καὶ κατὰ τὸν Herzberg, ἀναφέρεται εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ ὄχι τὴν βόρειον Βαλκανικὴν¹.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολόγησιν τῶν διαφόρων ἐπιδρομῶν τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη καὶ τῆς τοιαύτης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς μνημονευμένης ὑπὸ τοῦ Εὐαγγρίου, ἡ ὁποία καὶ κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρει, εἶναι ἀπαραίτητος, διὰ τὸν καθορισμὸν των, ἡ ἐν συντομίᾳ καὶ εἰς γενικὰς γραμμὰς ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τῆς χρονολογίας τῶν διαφόρων συμβάντων τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου. Ὁρισμένα σταθερὰ χρονικὰ σημεῖα, παρεχόμενα ὑπὸ τῶν συγχρόνων πηγῶν, μᾶς δίδουν τὰ ἀναγκαῖα πλαίσια.

Ἡ στέψις καὶ ἀνοδος τοῦ Μαυρικίου εἰς τὴν ἀρχὴν λαμβάνει χώραν τὴν 13ην Αὐγούστου τοῦ ἔτους 6074 ἀπὸ κτίσεως κόσμου κατ' ἀντιοχεῖς, δηλαδὴ τὴν 13ην Αὐγούστου τοῦ 582, περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου. (Πασχάλιον χρονικόν, ἔκδοσις Βόννης I, σελ. 690). Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, τὸ 6075, περιλαμβάνει τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 582 μέχρι 31ης Αὐγούστου 583. Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας του, τὸ εἰκοστόν, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ 6094, περιλαμβάνει τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 601 μέχρι 31ης Αὐγούστου 602. Ἡ ἀνατροπὴ καὶ φυγὴ του ἔλαβε χώραν τὴν 22αν Νοεμβρίου 602, κατὰ τὸ ἔτος 6095, εἰκοστόν πρῶτον ἔτος τῆς βασι-

1. Hertzberg, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἀρχαίου βίου μέχρι τῆς σήμερον, ἑλληνικὴ μετάφρασις Καρολίδη, σελ. 195.

λείας του, γνωστὸν ὡς πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Φωκά. (Πασχάλιον Χρονικόν, ἔκδοσις Βόννης I σελ. 693).

Ἡ βασιλεία τοῦ Μαυρικίου διήρκεσε ἐν συνόλῳ 20 ἔτη, 3 μῆνας καὶ 10 ἡμέρας, δύναται δὲ νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο διακεκριμένας περιόδους. Μεταίχμιον τῶν δύο τούτων περιόδων ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 6083, ἔννατον ἔτος τῆς βασιλείας του (1 Σεπτεμβρίου 590 - 31 Αὐγούστου 591), λαβοῦσα χώραν εἰρήνευσις τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους πρὸς τοὺς Πέρσας¹. Τὸ ἐνδιαφέρον μας, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, περιορίζεται εἰς τὴν χρονολόγησιν τῶν συμβάντων τῆς πρώτης περιόδου, ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 582 μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 591.

Σύγχρονοι ἱστορικαὶ πηγαί, χρήσιμοι διὰ τὴν χρονολόγησιν τῶν διαφορῶν συμβάντων τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, εἶναι αἱ ἑξῆς:

Τὰ ἔργα τῶν ἐπὶ Μαυρικίου ἱστορικῶν Ἰωάννου Ἐπιφανέως, Ἐδαγρίου, καὶ ἐπισκόπου Ἐφέσου Ἰωάννου, ἡ Ἱστορία τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου τοῦ ἐπὶ Ἡρακλείου (610 - 641) ἀκμάσαντος ἱστορικοῦ Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάττη, καὶ τὸ ἐπὶ Ἡρακλείου ἐπίσης γραφὲν Χρονικὸν Πασχάλιον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ εἶναι χρήσιμον εἰς σημεῖα τινα. Ὁ λεπτομερὴς χρονολογικὸς καθορισμὸς τῶν συμβάντων, τὸν ὁποῖον μᾶς παρέχει ὁ κατὰ διακόσια τουλάχιστον ἔτη μεταγενέστερος Θεοφάνης, εἶναι ἐν πολλοῖς ὑποπτος, ὡς θέλομεν ἀποδείξει ἀμέσως κατωτέρω.

Ὁ Θεοφάνης μεταξὺ ἄλλων παρέχει καὶ τὰς ἑξῆς χρονολογίας συμβάντων τῆς πρώτης περιόδου τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (Σεπτέμβριος 582—Αὐγούστος 591):

1ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 582—Αὐγούστος 583) Κατάληψις Σιγγιδόνας καὶ Ἀγγιάλου κατὰ τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν τῶν Ἀβάρων.

2ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 583—Αὐγούστος 584) Δολία διάλυσις τῆς εἰρήνης ὑπὸ τοῦ Χαγάνου, μετὰ τὴν σύναψιν συνθήκης. Ἐξαπόλυσις τῶν Σλάβων κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους καὶ προσπέλασις τῶν τελευταίων μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν. Ἀπόκρουσις των ὑπὸ τοῦ Κομμεντιόλου.

3ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 586—Αὐγούστος 587) Διάλυσις συνθηκῶν ὑπὸ Ἀβάρων. Κατάληψις Ρατηρίας, Βωνωνίας, Ἀκῦς, Δωρουστόλου, Σαλδαπῶν, Παννασῶν, Μαρκιανουπόλεως. Ἐκστρατεία Κομμεντιόλου εἰς τὸν Αἴμον καὶ ἦττα του. Κάθοδος Ἀβάρων μέχρι Μακρῶν τειχῶν καὶ ἀποχώρησις των. Στάσις τοῦ στρατοῦ τοῦ περσικοῦ μετώπου κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Πρίσκου.

4ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 587—Αὐγούστος 588) Πόλε-

1. Ἰωάννης Ἐπιφανὴς εἰς *Historici Graeci Minores*, I, σελ. 377. Ἐπίσης Θεοφυλάκιος Σιμοκάττης, ἔκδ. Βόννης, σελ. 326.

μος Ρωμαίων—Λογγοβάρδων, ταραχαὶ Μαυρουσίων. Ἀποκατάστασις τάξεως εἰς τὸν βυζαντινὸν στρατὸν τοῦ περσικοῦ μετώπου τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Γρηγορίου. Ὁ στρατὸς δέχεται ὡς στρατηγὸν τὸν Φιλιππικόν. Ἡττα Ρωμαίων εἰς Μαρτυρούπολιν. Ὁ Κομμεντίολος ἀντικαθιστᾷ τὸν Φιλιππικόν. Ἡττα Περσῶν ὑπὸ Ἡρακλείου. Ὁ στρατηγὸς Ρωμαῖνος εἰς Καύκασον. Ἡττα τοῦ πέρσου στρατηγοῦ Βαράμ. Σύγκρουσις Βαράμ—Ὁρμίσδα. Ἐπανάστασις κατὰ Ὁρμίσδα. Χοσρόης. Φυγὴ Χοσρόη εἰς Μαυρίκιον.

7ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 588—Αὔγουστος 589) Ὁ Μαυρίκιος ἀποκαθιστᾷ εἰς τὸν θρόνον τὸν Χοσρόην. Κατάπαυσις τοῦ περσικοῦ πολέμου.

8ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 589—Αὔγουστος 590) Ὁ Μαυρίκιος μεταφέρει εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ στρατεύματα τοῦ περσικοῦ μετώπου.

9ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου. (Σεπτέμβριος 590—Αὔγουστος 591) Ἐξοδὸς Μαυρικίου εἰς Θράκην.

Ἡ μεγάλη αὕτη ἀκρίβεια τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὁ μεταγενέστερος Θεοφάνης ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν τῶν διαφόρων συμβάντων καθιστᾷ κυρίως ὑπόπτους τὰς χρονολογήσεις του. Ἐπὶ σημείων ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀποφεύγει μὲ τὰς ἀορίστους ἐκφράσεις του, ἀκριβέστερον χρονολογικὸν προσδιορισμὸν ὁ σύγχρονος σχεδὸν πρὸς τὰ γεγονότα Σιμοκάττης, ὁ μετὰ διακόσια καὶ πλέον ἔτη γράφων Θεοφάνης ἀποφαίνεται ἀδιστακτικῶς. Θὰ ὑπέθετέ τις ὅτι ἔχει ὑπ' ὄψιν του ἄλλας, πληρεστέρας πηγὰς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὅμως, δὲν συμβαίνει τοῦτο. Ὡς ἀπεδείξαμεν καὶ ἀνωτέρω, στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ Σιμοκάττη, ὁ ἀκριβέστερος δὲ χρονολογικὸς καθορισμὸς τὸν ὁποῖον παρέχει ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἐρμηνείαν ἢ μᾶλλον τὴν παρερμηνείαν τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ ἴδιος εἰς τὸ κείμενον τοῦ Σιμοκάττη. Εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην ἔχει προβῆ ἀταλαιπώρως καὶ ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς. Τοῦτο γίνεται ἀντιληπτὸν εἰς πλείστα ὄσα σημεία, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἑξῆς:

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Χοσρόη καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ περσικοῦ πολέμου τοποθετεῖ ὁ Θεοφάνης εἰς τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 588 μέχρι Αὔγουστου τοῦ 589, ἐνῶ ὁ σύγχρονος πρὸς τὰ γεγονότα ἱστορικὸς τοῦ περσικοῦ πολέμου Ἰωάννης Ἐπιφανεὺς καθορίζει σαφῶς ὅτι συνέβη κατὰ τὸ ἔννατον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 590 μέχρι Αὔγουστου τοῦ 591¹. Ἡ αὕτη χρονολογία τοῦ ἑννάτου ἔτους

1. «... μέγαν πόλεμον κενήκασι πρὸς ἀλλήλους, ἀρχθέντα μὲν ἤδη κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς Ἰουστινίου βασιλείας, εἰς εἴκοσι δὲ χρόνους ἐπεκταθέντα καὶ τὸ πέρας δεξάμενον τῷ ἑννάτῳ τῆς βασιλείας ἐνιαυτῷ τοῦ Ρωμαίων αυτοκράτορος Μαυρικίου» Ἰωάννης Ἐπιφανεὺς εἰς *Historici Graeci Minores*, I, σελ. 377. Βλ. καὶ

τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου παρέχεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη¹. Ἡ αὐτὴ χρονολογία διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πολέμου διαφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸ 7ον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, ὁπότε ἔλαβε χώραν καὶ ὁ σεισμός, συνεχίζετο ἡ στάσις τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ εἰς τὸ περσικὸν μέτωπον καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπακολουθήσασα στάσις τοῦ Βαράμ κατὰ τοῦ Ὁρμίσδα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ 8ον ἔτος τοῦ ὡς ἄνω Αὐτοκράτορος ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὸ 8ον, καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Χοσρόη καὶ ἡ εἰρήνευσις τέλος, κατὰ τὸ 9ον.

Ἐσφαλμένη εἶναι ἐπίσης, ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους χρονολόγησις τῆς πρώτης ἐπιδρομῆς τῶν Ἀβάρων, τὴν ὁποίαν τοποθετεῖ οὗτος κατὰ τὸ θέρος τοῦ 583. Ὁ Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάττης καθορίζει σαφῶς ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Σιρμίου πρὸς τοὺς Ἀβάρους εἶχε λάβει χώραν ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Μαυρικίου εἰς τὸν θρόνον, καὶ κατὰ συνέπειαν κατὰ τὸ θέρος ἢ τὸ ἐνωρίτερον κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 582². Περαιτέρω καθορίζει οὗτος ὅτι μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Σιρμίου συνωμολογήθησαν αἱ συνθήκαι Ἀβάρων καὶ Βυζαντίου³, καὶ ὅτι αἱ συνθήκαι δὲν διήρκεσαν πλέον τῶν δύο ἐτῶν⁴. Κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπιδρομὴ τῶν Ἀβάρων, λαβοῦσα χώραν ἐν καιρῷ θέρους⁵ καὶ δύο ἔτη μετὰ τὰς προηγουμένας συνθήκας αἱ ὁποῖαι εἶχον συνομολογηθῆ μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Σιρμίου καὶ πρὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Μαυρικίου, ἔλαβε κατ' ἀνάγκην χώραν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 584, περὶ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου. Ἡ ἐπακολουθήσασα πρεσβεία τῶν Ἐλπιδίου καὶ Κομμεντιόλου μετὰ τρίμηνον ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 584, δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ τρίτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου⁶, ἡ δὲ ἀκολουθήσασα νέα πρεσβεία τοῦ Ἐλπιδίου, κατὰ τὸ φθινό-

Χρον. Πασχάλιον, σελ. 691, θ' ἔτος Μαυρικίου «Τούτω τῷ ἐνιαυτῷ Χοσρόης..ἦλθε πρὸς Ρωμαίους».

1. «Ἐννατον δὲ ἄρα τοῦτο ἔτος ἐτύγχανεν ὄν Μαυρικίου τοῦ Αὐτοκράτορος». Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ἔκδοσις Βόννης, σελ. 326.

2. «Οὔτοι πρεσβεύονται παρὰ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρικίον, οὐχ ἥκιστα τοῦ μεγίστου πολιέματος γενόμενοι κάτοχοι. Σίρμιον δὲ τοῦτο ὀνόμαστο, ἅστου τε περιδοξον ἦν, τοῖς ἀνά τὴν Εὐρώπην οἰκοῦσι Ρωμαίοις περιλαλούμενον καὶ ἀδόμενον, τοῦτο ἦλω πρὸ τίνος βραχυτάτου καιροῦ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρικίον τὰς Ρωμαϊκὰς μετὰ τῆς πορφύρας ἐνδύντα φροντίδας τῆς τῶν Καισάρων ἐποχεῖσθαι καθέδρας». Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ἔκδοσις Βόννης, σελ. 38.

3. «Ἐπεὶ δὲ ἐν χειρὶ τὸ ἅστου ἐγγόνει τῶν Οὐννων, προῆλθον αἱ σπουδαί, ὅπως ἠσυχίαν ἀσπάσοιτο τὸ πολέμιον καὶ τὴν ἡρεμίαν φιλοσοφήσειεν» σελ. 38.

4. «οὐ περαιτέρω δὲ διήρκεσαν τῶν δύο ἐνιαυτῶν αἱ σπονδαί» σελ. 39.

5. θέρους γὰρ ὥρα ὑπῆν καὶ ὅσον ἀποξῆν ἐθήσαυρίζοντο» σελ. 40.

6. «τριῶν δ' ἐπιγενομένων μηνῶν πρεσβεύονται Ρωμαῖοι πρὸς Χαγάνον καὶ τὸν πόλεμον ἀπεκηρικεύσαντο» σελ. 41.

πωρον τοῦ ἐπομένου ἔτους, τετάρτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου¹. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τετάρτου τούτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (Σεπτέμβριος 585—Αὔγουστος 586), ἔλαβαν χώραν αἱ νέαι συνθήκαι καὶ ἡ κατόπιν παρασπονδίας τῶν Ἀβάρων σλαβικὴ ἐπιδρομὴ εἰς Θράκην καὶ ἀπόκρουσις τῶν ἐπιδρομῶν ὑπὸ τοῦ Κομμεντιόλου, γεγονότα τὰ ὁποῖα ὁ Θεοφάνης ἐκ παρερμηνείας τοῦ κειμένου τοῦ Σιμοκάττη τοποθετεῖ εἰς τὸ δευτέρον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου ἀντὶ τοῦ τετάρτου². Ἐπακολουθεῖ ἡ ὑπὸ τῶν Ἀβάρων ἐμφανὴς διάρρηξις τῶν συνθηκῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἐπομένου ἔτους, πέμπτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ Θεοφάνης ὀρθῶς τοποθετεῖ εἰς τὸ ἔτος 6079 (Σεπτέμβριος 586—Αὔγουστος 587) καὶ ἡ ἀκολουθήσασα ἐπιδρομὴ των μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν³.

Ἐσφαλμένη εἶναι πιθανῶς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους τοποθέτησις τῆς ἀνταρσίας τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολῆς κατὰ τοῦ Πρίσκου, εἰς τὸ πέμπτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (Σεπτέμβριος 586—Αὔγουστος 587) ἦτοι κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 587. Ὁ Σιμοκάττης δὲν παρέχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀκριβῆ χρονολογικὸν προσδιορισμόν, ἐὰν λάβωμεν ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι οὗτος συγχρονίζει τὴν μετὰ τὴν διάρρηξιν τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 586 ἀκολουθήσασαν ἐκστρατείαν τοῦ Κομμεντιόλου εἰς τὸν Αἴμον μὲ τὴν ἐν καιρῷ ἀνοίξεως ἀσθένειαν τοῦ στρατηγοῦ τῆς ἀνατολῆς Φιλιππικοῦ καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παράδοσιν τῆς ἀρχῆς εἰς τοὺς Ἡρόαλειον, Θεόδωρον καὶ Ἀνδρέαν, ἡ ὁποῖα προφανῶς πρέπει νὰ τοποθετηθῆ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 587 («... χειμῶνος γὰρ ἤδη που ἐνεδήμει καιρὸς, ἐπεὶ δ' ἐαρίτιδες αὐραί...» σελ. 86), ἔπεται κατ' ἀνάγκην ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη ἀνταρσία τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολῆς κατὰ τοῦ Πρίσκου ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 588, κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου⁴. Ἡ τοποθέτησις τῆς ἀνταρσίας τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολῆς κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἕκτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου (Σεπτέμβριος 587—Αὔγουστος 588) συμφωνεῖ καὶ μὲ

1. «Του δὲ ἐπιόντος ἔτους πάλιν ὁ Ἐλπίδιος ἐπὶ τῇ αὐτῇ πρεσβείᾳ χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται» σελ. 45.

2. «Τοιγάροι αἱ συνθήκαι δοκοῦσι πως ἀναθάλπεσθαι, καὶ ὁ πόλεμος ἔκχει ρίαν ἐλάμβανε, μετὰ τινα δὲ βραχεῖαν χρόνον ροπήν ἢ τῆς εἰρήνης εὐεξία νοθεύεται, καὶ πάλιν Ῥωμαίοις τὸ τῶν Ἀβάρων ἐπιτίθεται φύλον, ἀλλ' οὐκ ἀναφανδόν, ραδιουργικώτερον δε πως καὶ δολερώτερον. τὸ γὰρ τῶν Σκλαβηνῶν ἔθνος ἐπαφίησι καὶ πλεῖστα τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀποκείρεται, καὶ τῶν μακρῶν μέχρι καλουμένων τειχῶν οἷα δὴ ἄττοντες, ἀθρόον προσβαλόντες ταῖς ὄψεσι, πολὺν ἀπεργάζονται φόνον» σελ. 46.

3. «Μεταπῶρου δὲ ἀρχομένου πάλιν οἱ βάρβαροι τὰς συνθήκας διέχεον τὴν τε ὁμαιχμίαν εἰς τὸ φανερόν ἀνδραποδίζονται» σελ. 47.

4. ὥρας δ' ἐπιούσης χειμῶνος ἀνεῖσιν ὁ Φιλιππικὸς ἐπὶ τὸ Κωνσταντῖνον ἄστει...» σελ. 109. «Ἡρος δ' ἐπιγενομένου...» σελ. 112.

τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐαγρίου μνημονευομένην συνέχισιν τῆς ἀνταρσίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σεισμοῦ, κατ' Ὀκτώβριον ἢ Νοέμβριον τοῦ 588, ἑβδόμου ἔτους τοῦ Μαυρικίου (Σεπτέμβριος 588—Αὐγουστος 589), συνεπάγεται δὲ τὴν εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος τοποθέτησιν τῆς κατόπιν ἐπαμβάσεως τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Γρηγορίου συμφιλώσεως τοῦ στρατοῦ πρὸς τὸν Μαυρικιον, τὴν ὁποίαν ὁ Θεοφάνης τοποθετεῖ εἰς τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου. Ἡ ὡς ἄνω τακτοποιήσις συνεπάγεται ἐπίσης τὴν εἰς τὸ ἕβδομον ἔτος τοῦ Μαυρικίου τοποθέτησιν τῆς πολιορκίας τῆς Ρώμης ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων καὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὑποταγῆς τῶν Μαυρουσίων, γεγνότα τὰ ὁποῖα συγχρονίζονται ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη μὲ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀνταρσίας τοῦ στρατοῦ τῆς ἀνατολῆς, ὡσαύτως δὲ τὴν τοποθέτησιν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ἀκριβέστερον κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 589 τῆς ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη ἐπίσης μνημονευομένης ἐτέρας σλαβικῆς ἐπιδρομῆς εἰς Θράκην¹.

Ἐν συμπεράσματι, ἡ πρώτη ἐπιδρομὴ τῶν Ἀβάρων καὶ ἡ κατάληψις τῆς Ἀγγιᾶλου δέον νὰ τοποθετηθῇ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Μαυρικίου (583/584), ἡ πρώτη σλαβικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ αὐτοῦ (585/586), ἡ δευτέρα ἀβαρική ἐπιδρομὴ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ αὐτοῦ (586/587) καὶ τέλος ἡ δευτέρα σλαβικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τοῦ αὐτοῦ (588/589) καὶ ἀκριβέστερον κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 589.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιδρομῆς εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἢ ὅτι ὁ Εὐάγριος συγγέει τοὺς Σλάβους πρὸς τοὺς Ἀβάρους πρὸς τοὺς ὁποίους ἄλλωστε καὶ ἦσαν ὑποτελεῖς οἱ πρῶτοι καὶ ὅτι εἰς τὰς μέχρι τοῦ 588/589 ἐπιδρομὰς περιλαμβάνει καὶ συγκεφαλαιώνει καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου ἀναφερομένην κατὰ τὸ 577/578 ἐπιδρομὴν, ἢ τυχὸν καὶ τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ἐφέσου κατὰ τὸ 580-581, εἰάν πρόκειται περὶ ἄλλης ἐπιδρομῆς ἢ ὅτι ἐνδεχομένως πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρας ἀβαροσλαβικῆς ἐπιδρομῆς ἢ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τοποθετηθῇ κατὰ γενικὸν τρόπον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 583 καὶ 588. Μεταξὺ τῶν γεγονότων τῶν ἐτῶν αὐτῶν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ καὶ ἐπιδρομὴ τις κατὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν ὡς ἀσήμαντον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ κύρια πολεμικὰ συμβάντα παρέλειψε ἴσως νὰ ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης.

Τοιαύτη ἐπιδρομὴ, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Hertzberg, (αὐτόθι, σελ. 195) εἶναι δυνατόν νὰ ἔλαβε χώραν κατὰ τὰς μνημονευθείσας ἀνωτέρω πολεμικὰς

1. «Χειμῶνος τοιγαροῦν ὥρας διαδεξαμένης τὸν πόλεμον τῇ ἀεικινήτῳ καὶ ἀμοιβαίῳ τῶν τρόπων μεταβάσει ὁ χάραξ τοῦ Ρωμαϊκοῦ διαλύεται. ἐπιγενομένου δ' ἤρος καὶ προσηνῆ καὶ ἐπίχαριν ὄσιν παρεχομένου τῇ γῆ, ἢ κατὰ τὸ εἰσθῶς τοῦ χρυσοῦ διανομῇ τῷ μαχίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπέμπετο. ὁ δὲ Ρωμαίων τε καὶ Περσῶν πόλεμος ἐσφρίγα τε καὶ ἐσφάδαζε. τὸ δὲ Γετικόν, ταῦτόν δ' εἰπεῖν αἱ τῶν Σλαβηνῶν ἀγέλαι, τὸ περὶ τὴν Θράκην ἐς τὸ καρτερόν ἐλυμαίνετο» σελ. 119.

ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τῆς ἀνόδου τοῦ Μαυρικίου μέχρι τοῦ 588, ὡς ἀντιπερισπασμός. Πάντως πρέπει ν' ἀποκλεισθῇ ὁπωσδήποτε ὁ συσχετισμὸς τῆς ἐνδεχομένης ἐπιδρομῆς ταύτης εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, πρὸς τὴν σλαβικὴν ἐπιδρομὴν εἰς Θράκην τῆς ἀνοίξεως τοῦ 589, καθότι ἡ τελευταία αὕτη λαμβάνει χώραν μετὰ τὸν σεισμὸν τοῦ Ὀκτωβρίου ἢ Νοεμβρίου 588. Μένει νὰ ἐξετασθῇ ἡ πιθανότης συσχετισμοῦ πρὸς τὰς ἄλλας τρεῖς ἐπιδρομὰς αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν πρὸ τῶν σεισμῶν.

Διὰ τὴν πρώτην ἐπὶ Μαυρικίου ἀβαραικὴν ἐπιδρομὴν ἡ ὁποία ὡς συνάχεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἔλαβε πιθανῶς χώραν κατὰ τὸ θέρος τοῦ 584, ὁ Θεοφύλακτος Σιμοκάττης ἀναφέρει ρητῶς ὅτι ὁ Χαγάνος ἐπροχώρησε μόνον μέχρις Ἀγγιάλου ὅπου καὶ τὸν συνήντησαν οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ ὅτι τελικῶς, κατόπιν ἐπανειλημμένων διαπραγματεύσεων, ἐξηγόρασεν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν εἰρήνην μὲ ἐπαύξεισιν κατὰ εἴκοσι χιλιάδας τοῦ καταβαλλομένου ἐτησίως εἰς τὸν Χαγάνον ποσοῦ τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην ὅμως, ὑπάρχει ἀπόσπασμα χρονολογίας τοῦ Σύρου πατριάρχου Μιχαὴλ (1166-1199) ἀντλοῦντος ἐκ πηγῶν τοῦ βου αἰῶνος, τὸ ὁποῖον φαίνεται συνδέον τὴν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατάληψιν τῆς Ἀγγιάλου καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου ἔξαγοράν τῆς εἰρήνης μὲ ἐπιδρομὴν τῶν Σλάβων μέχρι Κορίνθου ἐκ τῆς ὁποίας καὶ παρέλαβον τὸ κιβώριον τῆς Ἐκκλησίας, φορτώσαντες αὐτὸ ἐπὶ στερεῶν ἀμαξῶν. Τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ Μιχαὴλ τὸ ὁποῖον παραλαμβάνω ἐκ τοῦ περὶ Θεσσαλονίκης ἔργου τοῦ Tafrafi¹, ἔχει ἐν μεταφράσει ὡς ἑξῆς :

«Οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ἐκ νέου (ἐπὶ Μαυρικίου) ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῶν κατηραμένων βαρβάρων οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀπεριποίητον κόμην, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουν Ἀβάρους καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπροχώρησαν ἀπὸ τὰ ἀκραῖα σημεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ἐπίσης δὲ (ὑπέστησαν ἐπίθεσιν) ἀπὸ τὸν δυτικὸν λαὸν τῶν Σκλαβηνῶν καὶ ἀπὸ ἄλλους τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν Λογγοβάρδους. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ εὐρίσκοντο ἐπίσης ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Χαγάνου, βασιλέως τῶν Ἀβάρων. Ἐπολιόρησαν δύο πόλεις τῶν Ῥωμαίων καὶ ἄλλα φρούρια.

~~Ἔβαν εἰς τοὺς κατοικοῦς :~~

«Ἐξέλθετε, σπεύρατε καὶ θερίσατε· θὰ πάρωμεν ἀπὸ σᾶς μόνον τὸ ἡμῖν τοῦ φόρου...». Ὁ λαὸς τῶν Σκλαβηνῶν ἔλαβε ἀπὸ παντοῦ αἰχμαλώτους. (Ἐπῆραν τὰ εἶδη) τῆς λατρείας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μεγάλα κιβώρια (τὰ ὁποῖα ἐφόρτωσαν) ἐπὶ στερεῶν ἀμαξῶν, παραδείγματος χάριν τὸ κιβώριον τῆς ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου τὸ ὁποῖον (ὁ βασιλεὺς τῶν) ἔστησε ἀντιτέντας καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκατοικοῦσε. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἐξέμισθωσαν τὸν λαὸν τῶν Ἀντῶν οἱ ὁποῖοι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς χώρας τῶν Σκλαβηνῶν τὴν ὁποίαν κατέλαβαν καὶ ἐληλάτησαν. Ἠρῶσαν τὰ πλοῦτή της καὶ τὴν

1. Thessalonique des origines au XIV siècle σελ. 105.

ἐπυροπόλησαν. Ἡ χώρα των ἦτο πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου Δουνάβεως.

Ὅταν οἱ Σκλαβηνοὶ ἔμαθαν ὅτι ἡ χώρα των ἐληλητήθη ἐκοκκίνησαν ὡς λέων ἐπὶ τῆς λείας του¹ ἠνώθησαν κατὰ χιλιάδας καὶ ἐτέθησαν ἐπὶ τὸ ἔργον τῆς διαρπαγῆς ἄνευ τέλους. Δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσουν ἕως τὴν πολιορκίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς πόλεως. Ἐπέστρεψαν πρὸς τὴν πόλιν τῆς Ἀγγιάλου καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖ θέρμας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐσφάγησαν παρὰ τοῦ ἐκεῖ εὐρισκομένου στρατοῦ. Ἐπὶ τέλους ἀνέτρεψαν τὰ τεῖχη. Εὗρον ἐκεῖ ἐνδύματα ἐκ πορφύρας τὰ ὅποια ἡ Ἀναστασία, σύζυγος τοῦ Τιβερίου εἶχε δώσει ὡς τάμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν μετέβαινε εἰς τὰς Θέρμας. Ὁ Χαγάνος τὰ ἐφόρσε λέγων «Εἶτε ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων τὸ θέλει εἶτε ὄχι, ἰδοὺ ὅτι μοῦ ἐδόθη ἡ βασιλεία».

Μετ' ὀλίγον ἐτρομοκρατήθη ἐκ τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ λαὸς τῶν Τούρκων τὸν ἀκολουθοῦσε. Ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ Σίρμιον φοβούμενοι μήπως (οἱ Τούρκοι) λεηλατήσουν τοὺς κατοίκους καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ των. (Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μαυρίκιος ἀπέστειλε ὀκτὼ κεντηνάρια χρυσοῦ εἰς τὸν Χαγάνον καὶ οἱ Ἄβαροι ἀπεσύρθησαν». (Χρονικὸν Μιχαὴλ τοῦ Σύρου, ἔκδ. J. B. Chabot, βιβλίον X, κεφ. XXI, τόμος II, σελ. 361 - 364).

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀποσπάσματος Μιχαὴλ τοῦ Σύρου, τὰ ἀναφερόμενα ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα σχετίζονται πρὸς τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀβάρων κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Μαυρικίου (583/584) ὅτε καὶ μνημονεύεται ἡ κατάληψις τῆς Ἀγγιάλου ὑπ' αὐτῶν (Θέρμας 584) καὶ ἡ κατόπιν ἐπανελημμένων διαπραγματεύσεων ἐξαγορὰ τῆς εἰρήνης παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπεταὶ ὅτι αἱ ἀναφερόμεναι ὁμοῦ δηώσεις τῶν Σκλαβηνῶν—χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μνεῖα ἀμαξῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐφόρταναν τὴν λείαν των, ἀποδεικνύουσα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ προσωρινῆς ἐπιδρομῆς καὶ οὐχὶ περὶ καταλήψεως καὶ ἐγκαταστάσεώς των—θὰ πρέπη μᾶλλον νὰ συσχετισθοῦν πρὸς σύγχρονον ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἐν εἴδει στρατηγικοῦ ἀντιπερασπισμοῦ.

Σχετικῶς μὲ τὴν εἶδησιν τοῦ Μιχαὴλ περὶ Κορίνθου θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι καὶ ὁ μητροπολίτης Μονεμβασίας Κύριλος, ζήσας κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα, εἰς ἀναφορὰν του πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κάμνει μνεῖαν περὶ ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ βαρβάρων, λαβούσης χώραν κατὰ τὸ ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τῆς καταστροφῆς τῆς ὑπὸ τοῦ Μομίου καὶ τῆς ἀλώσεώς της ὑπὸ τῶν Φράγκων¹, τοποθετεῖ ὁμως τὸ συμβάν τοῦτο ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, συνεπιφέρων ὅτι κατόπιν τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης εἰτεχίσθη ὁ ἰσθμὸς.

1. Βλέπε Σπ. Λάμπρου, Δύο ἀναφοραὶ μητροπολίτου Μονεμβασίας πρὸς τὸν Πατριάρχην, εἰς περιοδικὸν «Νέος Ἑλληνομνημῶν», τόμος 12ος, 1915, σελ. 285 κ. ἑ.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι ἄλλωσις τῆς Κορίνθου κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ἱστορίας μόνον ἢ συμβάσα τῶ 395 ὑπὸ τῶν Βισιγότθων τοῦ Ἀλαρίχου. Δὲν ὑπάρχει κατὰ συνέπειαν ἄλλοθεν ἐπιβεβαίωσις οὔτε τῆς πληροφορίας τοῦ μητροπολίτου Μονεμβασίας περὶ δηώσεως ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, οὔτε τῆς πληροφορίας τοῦ Μιχαὴλ περὶ δηώσεως ἐπὶ Μαυρικίου. Ἐπειδὴ μάλιστα ὁ γεωγραφικὸς χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον φαίνεται ἐκτεινομένη ἢ ἐπιδρομὴ τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Μιχαὴλ δὲν παρουσιάζεται συναπτόμενος πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ τὰς κυρίως ἑλληνικὰς χώρας, ἀντιθέτως δὲ ἀναφέρεται πολιορκία τῆς Ἀγχιάλου καὶ κατεύθυνσις πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν, διευτυπώθη καὶ ἡ ὑπόθεσις μήπως δὲν πρόκειται περὶ τῆς Κορίνθου ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχαίας Πειρίνθου, δηλαδὴ τῆς Ἡρακλείας τὴν ὁποίαν ἐσύγγισε ἐνδεχομένως ὁ Μιχαὴλ, ἐξ ἀγνοίας του, πρὸς τὴν πρώτην¹. Πάντως ἐκ τῆς μὴ μείας τοιαύτης ἐπιδρομῆς ὑπὸ τοῦ Σιμοκάττη συνάγεται ὅτι ὁποσδήποτε δὲν ἐπρόκειτο περὶ κατακτίσεως τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῇ βαρβάρων, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἀπλῆς ληστρικῆς ἐπιδρομῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἔκρινε κὰν ἀξίαν νὰ μνημονεύσῃ.

Ἐπὶ τὴν ἔκφρασιν «καὶ πλεῖστα τῆς Ρωμαίων γῆς ἀποκείρεται», μὲ τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Σιμοκάττης τὴν σλαβικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ τετάρτου ἔτους τοῦ Μαυρικίου (585/586), θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπονοηθῆ ἴσως καὶ σλαβικὴ τις ἐπιδρομὴ πρὸς τὰς κυρίως ἑλληνικὰς χώρας, συγχρόνως πρὸς ἄλλας ἐπιδρομὰς αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλουν τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν περὶ τὰ Μακρὰ τεῖχη, ἀπομακρύνουσαι κάθε ἐμπόδιον διὰ τὴν διολίσθησιν συμμοριῶν πρὸς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Στερεὰν Ἑλλάδα. Πάντος ἐκτὸς τῆς ὡς ἄνω ἀσαφοῦς ἐκφράσεως τοῦ Σιμοκάττη οὐδεμίαν ὑπάρχει ἄλλη ἔνδειξις περὶ ἐπεκτάσεως τῆς σλαβικῆς ταύτης ἐπιδρομῆς μέχρις Ἑλλάδος.

Μὲ ἐνέργειάν τινα ἀντιπερισπασμοῦ κατὰ τῶν κυρίως ἑλληνικῶν χωρῶν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συσχετισθῆ καὶ ὁ δεύτερος ἀβαρικὸς πόλεμος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου οἱ Ἄβαροι προσεπέλασαν μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν. Ρητὴν μαρτυρίαν τοιοῦτου ἀντιπερισπασμοῦ ἔχομεν τὴν εἰς τὸ πρῶτον «Βιβλίον Θαυμάτων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου» μνημονευομένην δευτέραν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἀβάρων, λαβοῦσαν χώραν κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Μαυρικίου, τὴν 22αν Σεπτεμβρίου 586, ἡμέραν Κυριακὴν, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν πληροφοριῶν τοῦ βιβλίου τούτου.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐνδείξεων πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγρίου μεία Ἀβαρικῆς ἐπιδρομῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ἀναφερομένην δῆωσιν τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Σλάβων, τὴν ὁποίαν συνεσχέτισαμεν μὲ τὴν κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Μαυρικίου (583/584) κάθοδον τῶν Ἀβάρων μέχρις Ἀγχιάλου. Ἄλλαι ἐπιδρομαὶ κατὰ τὸ μέχρι τοῦ

1. Βλέπε Δ. Ζακυθνοῦ, Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι, σελ. 37.

588 διάστημα δὲν δύνανται πάντως ν' ἀποκλεισθῶν, ἰδίως δὲ ἐνδεχομένη ἐπέκτασις πρὸς νότον τῆς κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Μαυρικίου (586/587) ἀβαρικῆς καθόδου μέχρι Θεσσαλονίκης. Ἐὰν ἢ εἰς τὸ σχόλιον Ἀρέθα καὶ τὴν Ἰβηρικὴν παραλλαγὴν τοῦ Χρονικοῦ τῆς Μονεμβασίας μνεῖα σλαβικῆς εἰς τὸ πρῶτον καὶ ἀβαρικῆς εἰς τὸ δεύτερον ἐπιδρομῆς εἰς Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος τοῦ Μαυρικίου (587 - 588) δὲν ὀφείλεται τυχόν εἰς παρεξηγείαν τοῦ χωρίου τοῦ Εὐαγγρίου, ἢ εἰδήσις αὕτη, ἢ ὁποία προφανῶς ὑπῆρχε εἰς τὴν κοινὴν πηγὴν τῶν δύο τούτων κειμένων, ἐπήγαγε πιθανῶς ἀπὸ ἀνάμνησιν συμβάντος τινος τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ ὡς ἄνω ἔτος διασωθεῖσαν εἰς παλαιὸν συναξάριον ἢ ἐκκλησιαστικὴν τινα πελοποννησιακὴν ἀναγραφὴν. Ἐν πάσει περιπτώσει εἴτε ὁ Εὐάγγελος περιλαμβάνει εἰς τὴν σύνοψιν τῶν μέχρι τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 588/589, ἑβδόμου ἔτους τοῦ Μαυρικίου, γεγονότων, μόνον τὴν κατὰ τῆς Κορίνθου ἐπιδρομὴν, εἴτε καὶ τὴν μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ σχολίου Ἀρέθα καὶ τοῦ Χρονικοῦ τῆς Μονεμβασίας, ἐὰν πρόκειται περὶ ἄλλης, αἱ ἐπιδρομαὶ αὗται εἶχον ὁπωσδήποτε παροδικὸν χαρακτῆρα καὶ κατ' οὐδένα λόγον προσέλαβον τὴν μορφήν ὀριστικῆς κατακτήσεως, ὡς θέλει ὁ Fallmerayer. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ κειμένου τῆς μεταξὺ Ἀβάρων καὶ Μαυρικίου συναφθείσης εἰρήνης κατὰ τὰ 600, εἰς τὸ ὁποῖον διομολογεῖται ὅτι :

«Ρωμαίοις καὶ Ἀβάροις ὁ Ἱστορος μεσίτης, κατὰ δὲ Σκλαβηνῶν ἕξουσία τὸν ποταμὸν διανήξασθαι»¹.

Ἡ χάραξις τοῦ Δουνάβεως ὡς ὁρίου προϋποθέτει τὴν ἐγκατάλειψιν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων πάσης κτήσεως νοτίως αὐτοῦ. Παραμονὴ σποραδικῆ τῶν ὑποτεταγμένων εἰς τοὺς Ἀβάρους Σλάβων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς χώρας νοτίως τοῦ Δουνάβεως ἦτο ἴσως δυνατὴ καὶ πιθανή, ἀσφαλῶς ὁμως δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος προκειμένου καὶ περὶ Σλάβων περὶ ὁμαδικῆς παραμονῆς καὶ ἐγκαταστάσεώς των, οὔτε δὲ καὶ θὰ ἦτο δυνατόν ἐκ λόγων στρατηγικῆς προνοίας νὰ ἐπιτραπῇ τοῦτο ἐκ μέρους τοῦ Μαυρικίου, ὁ ὁποῖος εἶχε μεταθέσει τὸν πόλεμον νικηφόρος εἰς αὐτὰς τὰς ἐκείθεν τοῦ Δουνάβεως ἐστίας τῶν Ἀβάρων καὶ Σλάβων.

Τὰ καθέκαστα τοῦ μεταξὺ Ἀβάρων καὶ Μαυρικίου πολέμου κατὰ τὰ ἔτη 592 - 602, τὸν ὁποῖον λεπτομερῶς ἀφηγεῖται ὁ Σιμοκάττης εἰς τὰ τελευταῖα βιβλία τῆς ἱστορίας του δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν. Πρέπει μόνον νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις ἐκτείνονται ἀπὸ τῶν Μακρῶν τειχῶν μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ πέραν αὐτοῦ, δὲν γίνεται δὲ εἰς αὐτὰς λόγος περὶ τῶν κυρίως ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἀντιθέτως ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (590 - 604), πρὸς τὸν τότε ἐπίσκοπον Κορίνθου Ἀναστάσιον, γραφεῖσα κατὰ τὸ 590/591 καὶ ἀναγγέλουσα εἰς αὐτὸν τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρώτου

1. Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, ἔκδοσις Βόννης, σελ. 299.

εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, ἣ ὅποια καὶ πιστοποιεῖ θετικῶς ὅτι ἡ ἐνδεχομένη ἀβαροσλαβικὴ ἐπιδρομὴ ἐπὶ Μαυρικίου μέχρι Κορίνθου δὲν συνεπέφερε καὶ τὴν ὀριστικὴν ἔκτοτε κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν¹.

5. Ἐν συμπεράσματι, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι αἱ ἀβαροσλαβικαὶ ἐπιδρομαὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ἰουστίνου, Τιβερίου καὶ Μαυρικίου ἔφθαναν μὲν ἐνίστε μέχρι τῶν κυρίως ἑλληνικῶν χωρῶν, εἶχον ὅμως καὶ πάλιν καθαρῶς ἐπιδρομικὸν καὶ ληστρικὸν χαρακτῆρα, δοκιμαστικῶς δὲ μόνον ἀπέβλεπον εἰς ἐγκατάστασιν ἐντὸς τῆς αὐτοκρατορίας. Πάντως, μολοῦντι δὲν ἤμποροῦν ν' ἀποκλεισθοῦν ἀπολύτως μεμονωμένα σλαβικὰ διεισδύσεις καὶ ἐγκαταστάσεις νοτιῶς τοῦ Δουνάβεως, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος ν' ἀποκλείσωμεν τὴν ἑμαδικὴν πρὸ τοῦ 602 ἐγκατάστασιν Σλάβων, καὶ μάλιστα εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου, τὴν Πελοπόννησον. Τουλάχιστον οὐδὲν ὑπάρχει σύγχρονον πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην κατάληψιν ταύτην στοιχεῖον δυνάμενον νὰ τὴν ἐπιβεβαιώσῃ θετικῶς.

(Συνεχίζεται)

1. Jaffé, Ph. Regesta pontificum Romanorum Condita ad annum post Chr. natum 1198, Berolini, 1851, Βλέπε καὶ Hopf, Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι, ἑλληνικὴ μετάφρασις Ζαμβάλλη, σελ. 56 καὶ Herztzberg, Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, μετάφρασις Καρολίδη σελ. 194, σημείωσις 2, ὅπου γίνεται παραπομπὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Hopf εἰς Ἐγκυκλ. Ersch καὶ Gruber, τόμος 85, σελ. 105, ἀναφέρουσαν ὡς πηγὴν Ἐπιστολῶν Βιβλ. Α'. ἐπιστολὴ (26) 27. Βλέπε ὡσαύτως Le Quien, Oriens Christianus τόμος II, στ. 161.